

Per Øverland: Historieglimt 220

-

Historieglimt om historieglimt

Det er snart tyve år siden jeg begynte å skrive de korte artiklene om historien på Lade og Lademoen og senere også om Bakke. De ble kalt historieglimt fordi de skulle gi korte glimt av et eller annet emne i Østbyen. De dreier seg om steder og personer til ulike tider helt fra vikingtiden til folk som lever dag. Historien er jo noe som skapes hver dag. Gårdagens hendelser er like mye historie som sjøslaget i 1199 utenfor Ladehalvøya, på det som kaltes Strindsjøen eller Strindfjorden og nær Hindrum på den andre siden av fjorden. Dette slaget har enda ikke fått sitt historieglimt i denne serien. Det minner om at emnene i Østbyen er uuttømmelige. Her har mye skjedd. Her er mye bygd og revet og så er igjen nye bygninger reist. Slik er jo vårt liv på jorden. Endringer er det sikreste vi kan regne med, men det kan gjøre vårt liv rikere når vi vet mer om det stedet vi selv lever.

Det er kanskje ikke så lett å få tak i hva historie egentlig er og hvorfor vi skal være interessert i den. I en bok av den danske forfatteren Carsten Jensen fra hans reise i Det fjerne Østen i 1990-åra, har han en refleksjon over historien som der er fristende å sitere. Han besøkte i Vietnam fjellfestningen Dien Bien Phu nordvest i landet 40 år etter at den franske hæren under oberst Christian Castries tapte slaget mot Vietcongs folkehær. Da måtte den franske kolonimakta oppgi Fransk Indochina. Boka heter «Jeg har set verden begynde». Han skriver side 501: *«Faktisk var der ingen anden måde at ankomme til Dien Bien Phu på end den, jeg havde valgt: Med jeep, der med en gennemsnitfart på 25 kilometer i timen bumpede de 450 kilometer fra Hanoi ad skærveveje og hjulspor, hvor sprædte øer af smuldrende asfalt af og til dukkede op som minder om en anden tid, hvor der var grund til at drage til Dien Bien Phu eller overhovedet bevege sig over længere afstande mellem disse Bjerge, der et kort øjeblik havde genlydt af historiens kanontorden. Bjergene havde ikke forandret sig, livet for deres indbyggere heller ikke, som om historien blot var et omrejsende cirkus, der den ene dag rejste sine telte på en mark uden for byen for næste dag igen at hive dem ned og drage videre. Kanonernes torden havde*

ikke været signal til noget. Ingen historie er mere flygig end den, der udspiller sig på slagmarken.» Likevel var altså nederlaget der slutten på det franske koloniveldet. USA overtok kampen og tapte også.

Også vårt område har vært rammet av krig og uro. Både slaget på Strindsjøen og de andre konfliktene der kong Sverre var en viktig medspiller, blir av sagaene tillagt stor betydning. De mange svenske angrep mot Trøndelag i dansketiden ødela mye både på Bakke og i Strinda. Siste verdenskrig har etterlatt flere minner. De svære ubåtbunkerne i Nyhavna vil bli stående som minner om de tyske planer om flåtebasen som skulle beherske Norskehavet og Nord-Atlanteren. Den tredje og største skulle vært bygd ved Leangenbukta. Dora 1 og 2 vil bli stående. Den store flyreparasjonshallen ved flyplassen på Lade står fremdeles. Hvor viktige de begivenhetene har vært for utviklingen skal være usagt, men landsiktig byggende arbeid har vært viktigere.

De bygningsmessige minnene om utviklingen har større plass. Mange slike minner kan en besøke i dag. Det gjelder de fire store, gamle lystgårdene på Lade. Det var store, fine gårder som rikmenn i byen kjøpte og benyttet til avlsgårder og til avkobling, særlig om sommeren. Alle tunene er bevart. De har funnet forskjellige anvendelse i dag. Lade er hovedsete for den store dagligvarekjeden Rema 1000. Firmaet har kostet mye på stell og bevaring av det fine gårdsanlegget som er mer enn 200 år gammelt. Ringve er blitt verdensberømt som musikkhistorisk museum. De gamle bygningene er ikke bare bevart, men opprustet og fremstår som et tiltalende anlegg. Gården har også gitt plass til byens botaniske hage. Devle på sin høyde har fått et tiltalende anlegg med trygdeboliger der driftsbygningene lå. Leangen gård tilhører Trondheim kommune og brukes som konferansesenter. Både interiør og eksteriør er holdt i fin stand. Dessuten er hage og grøntanlegg i den beste orden.

Lademoen var gjennom middelalderen beitemark for de tre gamle gårdene Bakke, Lade og Skyås (Rønningen). De ligger alle med sine tun nær allfarvei og kan ses av alle. Beitemarka ble utskilt og dyrket opp til nye gårder i perioden 1750-1850. Disse gårdene leverte viktig varer til den voksende byen i denne perioden. Det var Buran, Dalen, Gardemoen Eli Plass, Lykkens Prøve, Ulstadeløkken og Voldsminde. Flere av navnene er bevart i dagens navneverk. Det som avløste gårdsdriften var det som er historien i mange byer. Bedrifter

og leiegårder fant grunn på de fine jordene som ble nedbygd. Da kom mange viktige fabrikker som skapte arbeidsplasser for en økende befolkning. Trondhjem Canning and Export Company og Trondhjem Preserving Company var hermetikkfabrikker med eksport til store deler av verden. Nidar var sjokoladefabrikk som trives i beste velgående, men har flytte fra Lademoen til Strindheim. Lade fabrikker produserte såpe, men det fine bygget huser i dag andre firmaer i Jarleveien. Nede ved Strandveien ligger Aktiebryggeriet som nå er under modernisering. Viktigst av alle bedrifter var Trondhjem Mekaniske Verksted (TMV) der mange menn fra strøket fant sin trygge arbeidsplass i mange år. I dag er bygningene tatt i bruk til handel og spisesteder og omdøpt til Solsiden. Industrien er en saga blott. I dag domineres hele strøket av boliger.

Her er nevnt noen av stedene som er omtalt i historieglimtene. De første ble skrevet for Menighetsblad for Lade og Lademoen. De er også trykt i egne hefter og Lademoen historielag publiserer dem på sine hjemmesider. Med sine mangfoldige og ulike temaer skulle glimtene kunne gi mange tanker om fortid og nåtid i Østbyen i Trondheim.